

Broedvogels van het Kennemerstrand en de Duinen van Velsen

Hans Groot

Inleiding

De kuststreek van IJmuiden staat alom bekend om zijn vogelrijkdom. Het hele jaar trekken vogelaars er op uit om vogels te kijken op en rond de Zuidpier, het strand, het Kennemermeer en de duinen pal ten oosten hiervan. Door de ligging aan zee worden hier, met name in de trektijden, vaak bijzondere waarnemingen gedaan. Minder gerenommeerd is de status van dit gebied als het gaat om broedvogels. Dat is jammer, omdat inzicht in het broedvogelbestand van groot belang is voor bescherming en beheer van een natuurgebied. Dat geldt zeker voor de kust van IJmuiden, waar de (gewenste) economische ontwikkeling al jaren op gespannen voet staat met de natuurwaarden. Dat de waarde van het Kennemermeer voor broedvogels relatief onbekend is, blijkt onder andere uit onderzoek van bureau Waardenburg (De Boer & van Eekelen, 2002). Ook in Koopman et al. (2004) wordt niet diep ingegaan op de algemene natuurwaarden van het gebied.

Daarom nam ondergetekende in 2003 samen met Niko Buiten het initiatief om de broedvogels van het gebied te inventariseren. Samen met de twee inventarisaties die het PWN in 1999 en 2004 in het gehele Nationaal Park Zuid-Kennemerland liet uitvoeren, leverde dit waardevolle informatie op. Zeker nu het tij lijkt te keren en de overheden de natuurwaarden op hun waarde gaan schatten. Hoog tijd dus om de broedvogelbevolking te beschrijven.

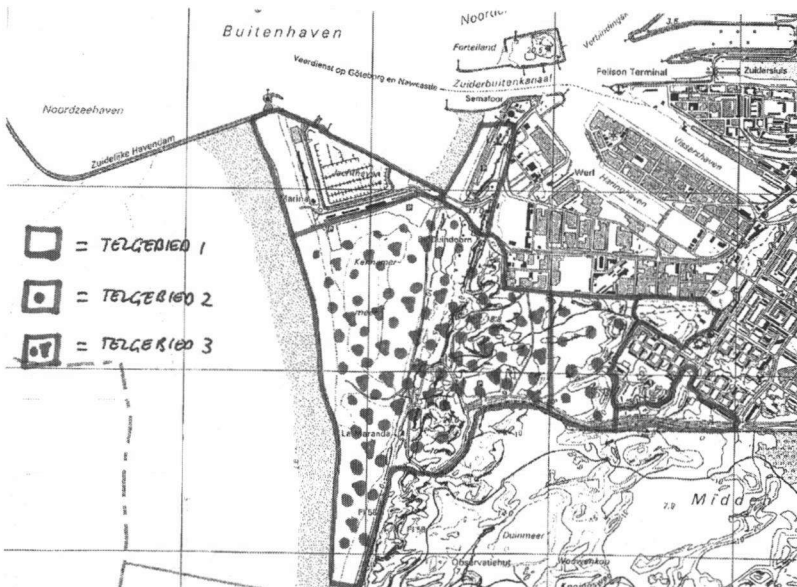
Materiaal en methoden

Niet alle jaren is in hetzelfde gebied geïnventariseerd. Ook verschilden de onderzoeksintensiteit en het aantal onderzochte soorten door de jaren heen. In 2003 is het grootste oppervlakte, namelijk een gebied van ongeveer 202 hectare, onderzocht. Dit bestaat uit duingebied (123 ha, inclusief de oevers van het Kennemermeer), slufster (13 ha), Kennemermeer (10 ha), strand (21 ha), Derde Haven in aanleg (15 ha) en jachthaven en boulevard (19 ha). In 1999 en 2004 is alleen het gebied geteld dat in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland ligt, namelijk de Duinen van Velsen en

het Kennemerstrand (Kennemermeer, slufster en strand). In 1990-1992 is het gebied dat in het kwartblok 24-18-4 ligt geteld. De verschillende telgebieden zijn weergegeven in figuur 1.

In 2003 is geteld volgens de BMP-methode, waarin de verplichte en facultatieve soorten van het zogenaamd BMP-B zijn geteld (Van Dijk, 1996). Om een beeld te krijgen van de volledige broedvogelbevolking zijn meer algemene soorten kwalitatief geïnventariseerd. In totaal zijn acht bezoeken gebracht tussen 23 maart en 29 juni, waarvan twee avondbezoeken. In 1999 en 2004 hebben Michel Klemann respectievelijk Tom van Spanje, beiden in opdracht van PWN, vijf respectievelijk zeven bezoeken (geen avondbezoeken) gebracht. Van meer algemene soorten is het aantal territoria bepaald. In 1990-1992 heeft ondergetekende geteld volgens de BSP-methode, waarbij vier bezoeken per voorjaar werden gebracht. Volgens de toenmalige BSP-lijst zijn slechts enkele landelijk schaarse soorten geteld.

Hoewel de inventariseranten en hun bezoekfrequenties dus verschillen door de jaren heen, zijn de gegevens – de nodige foutmarges in aanmerking genomen – onderling goed te vergelijken.

Figuur 1. De verschillende telgebieden in het onderzoeksgebied.

Gebiedsbeschrijving

Het totale onderzoeksgebied bestaat voor een groot deel uit de zogenaamde Duinen van Velsen. Dit duingebied valt in het Dauwbraamlandschap volgens de typologie van Doing (zie Geelhoed et al., 1998) en wordt gekenmerkt door het ontbreken van grote oppervlakten hogere vegetatie. De begroeiing bestaat uit een mozaïek van kleine zand- en mosplekken, gras- en kruidenvegetaties en lage struwelen. De weinige hoger opgaande begroeiing concentreert zich vooral in de zone tegen de bebouwing van Zeewijk (Ijmuiden) aan. Er zijn drie poeltjes aan weerszijden van de weg en één of meerdere natte berkenbosjes. Kenmerkend is het grote aantal paadjes dat door de duinen loopt; zo dichtbij bewoond gebied is het een geliefde wandel- en hondenuitlaatplek. Binnen het Nationaal Park Zuid-Kennemerland is dit gebied het belangrijkste zeedorpenlandschap. Aangrenzend ligt er een grote parkeerplaats aan de Heerenduinerweg, een appartementencomplex boven op de oude zeereep (Ijmuiderslag) en een camping aan de noordkant van het gebied.

Het overige deel van het onderzoeksgebied is in 1993 drastisch veranderd, toen de strandvlakte van de Zuidpier op de schop ging om het Kennemerstrand en de Marina Seaport te realiseren. De gemeente Velsen wilde met een investering van 80 miljoen gulden de economie van haar kustgebied een impuls geven. In de Zuidpier werd een jachthaven aangelegd, met daar omheen appartementen, horecagelegenheden en een grote parkeerplaats. Het Kennemermeer werd aangelegd als recreatieplas en ten zuiden daarvan werd een slufster als natuurontwikkelingsgebied gegraven. In een latere fase werd aan het begin van de Zuidpier de Derde Haven aangelegd. Het is de bedoeling dat hiernaast een bedrijventerrein komt. Nu is dat nog een kale zandvlakte met lage begroeiing. Ter bescherming van het gebied is aan de west- en zuidkant een zanddijk aangelegd, waarachter het Noordzeestrand ligt. Tegen de Zuidpier aan vindt hier (weer) primaire duinvorming plaats. Het gebied van het Kennemerstrand valt in het Helmlandschap naar Doing.

Het Kennemermeer en het gebied daar omheen is te beschouwen als een primaire duinvallei, omdat het een van het zeewater afgesloten strandvlakte betreft. Het water is aan het verzoeten en voor 80 procent omzoomd door riet en diverse soorten biezen. Op de hoger gelegen delen, vooral aan de oostkant, bevinden zich dichte struwelen van Duindoorn en Struikwilg. De vochtige terreindelen herbergen een bijzondere flora. Hier komt de plantengemeenschap van de Knobbies-associatie voor. Deze gemeenschap vestigt zich in primaire duinvalleien en bestaat rond het Kennemermeer uit onder andere zeldzame planten als Knobbies, Moeraswespenorchis, Vleeskleurige Orchis, Groenknolorchis, Geelhartje, Armbloemige Waterbies en Slanke Duingentiaan. Andere kenmerkende

soorten zijn Blauwe Waterereprijs, Echt, Strand- en Fraai Duizendguldenkruid, Herfstbitterling en Parnassia (Diemeer & Buiten, 2005).

Ten zuiden van het Kennemermeer ligt – ter hoogte van de IJmuiderslag – de slufster. Het gebied bestaat uit lage duinen en een natte vallei die zelden door zeewater overspoeld wordt. Desondanks is dit het meest zilte gedeelte van het Kennemerstrand, waar zich diverse bijzondere soorten zoutplanten gevestigd hebben. In de zomer is het gebied van belang voor jonge Rugstreeppadden.

Status en beheer

De Duinen van Velsen en het Kennemerstrand zijn, samen met het Nationaal Park Zuid-Kennemerland, door het rijk aangemeld voor de Europese Habitatrictlijn. De Habitatrictlijn heeft als doel de biologische diversiteit in de Europese Unie in stand te houden. Daartoe worden twee beschermingsstrategieën gehanteerd: de bescherming van natuurlijke habitats en habitats van een aantal specifieke soorten (gebiedsbescherming) en de strikte bescherming van soorten die van belang zijn voor de Europese Unie (soortenbescherming). Op basis van de Habitatrictlijn kunnen Speciale Beschermingszones worden aangewezen. Deze Habitatrictlijngebieden maken onderdeel uit van Natura 2000, een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Dit netwerk vormt de hoeksteen van het beleid van de EU voor behoud en herstel van biodiversiteit. Per juli 2003 heeft het Kennemerstrand de status van Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat ingrepen in of nabij de zone getoetst dienen te worden op hun effecten op soorten en gemeenschappen op grond waarvan de beschermingszone is aangewezen. Voor het gebied moet ook een beheerplan worden opgesteld, waarin beschreven staat wat de instandhoudingsdoelstellingen zijn en hoe die gerealiseerd worden. Ten behoeve van de realisatie van Natura 2000 zijn voor een aantal broedvogelsoorten de doelen op landelijk niveau beschreven (Natura 2000 soorten).

Daarnaast zijn de Duinen van Velsen beschermd als natuurmonument volgens de Natuurbeschermingswet. Deze wet heeft als doel om bijzondere gebieden in Nederland te beschermen en in stand te houden. Ingrepen die de wezenlijke kenmerken van zo'n gebied aantasten zijn in principe niet toegestaan, of alleen onder strikte voorwaarden.

De gemeente Velsen is verantwoordelijk voor het beheer van het gebied. Dit is met name gericht op het veilig stellen van de recreatieve mogelijkheden. Het Kennemermeer is daarom in 2002 uitgebaggerd. Door het instuiven van zand liepen omvang en diepte van de plas terug. Daarnaast kwamen er larven van een platworm voor die hinderlijke jeuk bij sommige mensen veroorzaakten. De larven parasiteren op slakken die

gedijen in ondiep, stilstaand water (De Boer & van Eekelen, 2002). Ondanks deze maatregelen wilden er in de jaren daarna nog steeds weinig mensen zwemmen in de plas.

Het enige natuurbeheer dat tot voor kort in het gebied plaatsvond is het maaien van de poel in de Kunstenaarsduintjes door Stichting Ecologisch Beheer. In het voorjaar van 2006 is er door de vrijwilligers van "Vrienden van het Kennemerstrand" ook een brede strook ten oosten en ten zuiden van het Kennemermeer gemaaid. Dit moet er voor zorgen dat de variatie in de flora behouden blijft.

In 1999 heeft de gemeenteraad van Velsen de Kustvisie vastgesteld. Op grond hiervan wilde men integraal een aantal ontwikkelingen inzetten, zoals de verdere ontwikkeling van het Kennemerstrand, woningbouw, het realiseren van een tweede (toeristische) ontsluitingsweg, het doortrekken van een goederen- en personenspoorlijn, de noordelijke begrenzing van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland (NPZK) én het duurzaam instandhouden van natuur- en landschapswaarden. Sindsdien zijn er vele uitwerkingen geweest, waarbij de grens van het NPZK en het beheer van de natuurwaarden regelmatig ter discussie stonden. In november 2004 hebben de gemeente Velsen en de provincie Noord-Holland de intentieovereenkomst Kennemerstrand getekend. Deze overeenkomst moet ertoe leiden dat er economische ontwikkelingen in het gebied mogelijk worden, onder de voorwaarde dat aan de in het streekplan opgenomen veiligheidsvoorwaarden wordt voldaan. Deze economische ontwikkelingen bleken echter niet geheel te stroken met de Natuurbeschermingswet en de Europese Habitatrictlijn. De betrokken partijen hebben vervolgens oplossingen bedacht die recht deden aan zowel economie als natuur. De gemeente Velsen heeft de geplande bebouwing op de noordoever van het Kennemermeer naar het noorden verschoven, waardoor het Habitatrictlijngebied wordt ontzien. Op 2 juni 2006 hebben de provincie, de gemeente, Kennemerstrand NV, Natuurmonumenten en Stichting Duinbehoud het Convenant Kennemermeer getekend, waarbij de intentie is uitgesproken dat het beheer van het Kennemermeer aan Natuurmonumenten wordt overgedragen. Mogelijk zal de gemeente in de toekomst het beheer van de Duinen van Velsen ook aan deze organisatie overdragen. Goed nieuws voor de natuur dus, maar welke vogels broeden er nu eigenlijk?

De broedvogels in 2003

De data uit het grootste telgebied (I) zijn verzameld in 2003. In tabel 1 staan de aantallen territoria en dichtheden per 100 hectare van de kwantitatief onderzochte broedvogels. In tabel 2 staan de overige (kwalitatief onderzochte) broedvogels met een aantalscode (schatting van het aantal territoria).

Tabel 1. Aantal territoria en dicheden per 100 hectare van de onderzochte soorten broedvogels in telgebied I in 2003. Voor de soorten die vooral in het duingebied voorkomen zijn voor de dichtheidsbepaling alleen de hectares duingebied in brede zin (136 hectare) meegenomen. Dit maakt vergelijking met de duinen elders in de regio mogelijk.

Soort	Aantal	Dichtheid	Soort	Aantal	Dichtheid
Nijlgans	1	0,7	Nachtegaal	25	18,4
Bergeend	3	2,2	Blauwborst	4	2,9
Kuifeend	6	4,4	Roodborsttapuit	4	2,9
Waterral	1	0,7	Sprinkhaanzanger	7	5,1
Bontbekplevier	4	2,9	Rietzanger	1	0,7
Kievit	1	0,7	Braamsluiper	15	11,0
Nachtzwaluw	1	0,7	Grasmus	59	43,4
Boompieper	1	0,7	Kneu	13	9,6
Graspieper	29	21,3			

Tabel 2. Overige, kwalitatief onderzochte soorten van telgebied I met schattingen van het aantal territoria per aantalscode (A= 1-3 territoria, B = 4-10, C = 11-25, D= 26-100).

Soort	Aantal	Soort	Aantal
Knobbelzwaan	A	Kleine Karekiet	C
Wilde Eend	B	Zwartkop	A
Waterhoen	A	Tjiftjaf	C
Meerkoet	A	Fitis	D
Holenduif	A	Pimpelmees	A
Houtduif	B	Koolmees	C
Koekoek	A	Ekster	B
Witte Kwikstaart	A	Kauw	B
Winterkoning	C	Zwarte Kraai	B
Heggemus	D	Spreeuw	A
Roodborst	A	Vink	A
Merel	C	Huismus	C
Zanglijster	B	Rietgors	B
Bosrietzanger	A		

In telgebied I konden in 2003 in totaal 40 soorten tot de broedvogels gerekend worden. Hieronder zitten zeven zogenaamde Rode-Lijstsoorten, broedvogelsoorten die bedreigd, kwetsbaar of gevoelig zijn (Van Beusekom et al., 2005). Het gaat om Bontbekplevier (categorie 'kwetsbaar'), Koekoek (kwetsbaar), Nachtzwaluw (kwetsbaar), Graspieper (gevoelig), Nachtegaal (kwetsbaar), Huismus (gevoelig) en Kneu (gevoelig). Daarnaast broeden er vijf Natura-2000-soorten: Bontbekplevier, Nachtzwaluw, Blauwborst, Roodborsttapuit en Rietzanger. Het broeden van de Bontbekplevier is vrij bijzonder, omdat deze soort vrijwel nergens langs de Hollandse kust nog

op het strand broedt. In 2003 waren er twee nesten ter hoogte van de slufter en twee op de zandvlakte naast de Derde Haven. Het voorkomen van de Nachtzwaluw is opzienbarend. Tijdens de avondinventarisatie van 26 mei 2003 werd een vogel ratelend gehoord rond de grote parkeerplaats aan de noordkant van de Heerenduinerweg. Helaas zijn er geen vervolgaarnemingen, maar volgens de criteria is deze waarneming geldig voor een territorium.

Weliswaar niet van landelijk (Rode Lijst), maar wel van regionaal belang is de aanwezigheid van Waterral en Blauwborst langs het Kennemermeer. De dichtheden van de meeste soorten met meer dan vijf territoria (Nachttegaal, Grasmus, Sprinkhaanzanger en Kneu) liggen wat lager dan dichtheden elders in het Dauwbraamlandschap van Zuid-Kennemerland (Geelhoed et al., 1998). Alleen Graspieper en Braamsluiper scoren hoger, waarbij de meeste Graspiepers juist in het gedeelte Helmlandschap van telgebied I zitten. Tot slot is relevant te vermelden dat de Bergeenden alle zonder pulli zijn gezien en dat de Kuifeenden wel pulli hadden, maar dat deze pas na het inventarisatie seizoen zijn gezien.

De broedvogels in 1999-2004

In telgebied II is in 1999, 2003 en 2004 een aantal soorten kwantitatief geïnventariseerd. De aantallen zijn weergegeven in tabel 3.

Tabel 3. Aantal territoria van de onderzochte soorten broedvogels in telgebied II in 1999-2004 (0= wel geteld, maar geen territoria vastgesteld; - = soort niet geteld).

Soort	1999	2003	2004
Nijlgans	2	1	1
Bergeend	0	3	2
Tafeleend	0	0	5
Kuifeend	5	6	8
Krakeend	0	0	1
Slobeend	2	0	0
Wilde Eend	8	-	6
Dodaars	0	0	1
Fuut	0	0	2
Sperwer	0	0	1
Torenvalk	0	0	1
Waterral	-	1	1
Waterhoen	-	-	2
Meerkoet	-	-	3
Scholekster	1	-	0

Soort	1999	2003	2004
Kleine Plevier	0	0	1
Bontbekplevier	0	2	1
Kievit	1	1	0
Zilvermeeuw	2	0	0
Holenduif	1	-	0
Zomertortel	0	0	1
Koekoek	1	-	1
Nachtzwaluw	0	1	0
Grote Bonte Specht	1	-	2
Veldleeuwerik	0	0	1
Boompieper	0	1	0
Graspieper	17	24	21
Nachtegaal	28	22	35
Blauwborst	0	4	6
Roodborsttapuit	5	4	11
Zanglijster	0	-	1
Sprinkhaanzanger	7	7	11
Bosrietzanger	2	-	8
Kleine Karekiet	2	-	16
Rietzanger	0	1	2
Braamsluiper	7	12	10
Grasmus	51	56	93
Tuinfluitier	2	-	4
Zwartkop	6	-	-
Staartmees	0	-	2
Baardmannetje	0	0	1
Gaai	-	-	1
Ekster	15	-	18
Kneu	20	13	20
Goudvink	0	0	3
Rietgors	4	-	17

Uit deze gegevens blijkt dat 2004 een erg goed jaar was, in vergelijking met 1999 en 2003. Zo werden ten opzichte van voorgaande inventarisaties Tafeleend, Krakeend, Dodaars, Fuut, Sperwer, Torenvalk, Kleine Plevier, Zomertortel, Grote Bonte Specht, Veldleeuwerik, Tuinfluitier, Staartmees, Baardmannetje, Gaai en Goudvink als nieuwe broedvogelsoorten vastgesteld. Tafeleend, Krakeend, Dodaars, Torenvalk en Kleine Plevier werd in 2003 weliswaar ook met territorium-indicerend gedrag geobserveerd, maar toen vonden deze waarnemingen plaats buiten de datumgrenzen.

Dit houdt in dat de totale broedvogelbevolking van telgebied II in 2003-2004 55 soorten omvatte, en dat met Zomertortel (kwetsbaar) en Veldleeuwerik (gevoelig) het aantal Rode-Lijstsoorten voor die periode op negen uitkomt. Met het broeden van Dodaars komt het aantal Natura-

2000-soorten op zes. Tijdens de inventarisatiebezoeken van 2004 is de Patrijs niet in het onderzoeksgebied vastgesteld, maar er zijn meerdere losse waarnemingen van een paartje met kuikens aan de noordkant van het Kennemermeer. Als we deze meetellen, komt het totale aantal broedvogels in 2003-2004 op 56, waaronder tien Rode-Lijstsoorten, want de Patrijs is daarin als kwetsbaar gecategoriseerd. Tenslotte is het hoge aantal Roodborsttapuiten en Grasmussen in 2004 opmerkelijk, maar dit komt overeen met de BMP-indexen van 2003 en 2004 (SOVON-website).

Een landelijk zeldzame soort, de Roodmus, werd in de inventarisatiejaren helaas niet vastgesteld, terwijl in 2000-2002 jaarlijks zingende vogels werden gezien aan de oostkant van het Kennemermeer.

Broedvogels in 1990-2004

In het kleinste telgebied (III) zijn in zes jaar enkele soorten geïnventariseerd. De gegevens uit 1990-1992 zijn gebaseerd op minder veldbezoeken dan die uit de periode 1999-2004 en moeten daarom met de nodige voorzichtigheid vergeleken worden. In tabel 4 staan de territoria uit deze periode.

Tabel 4. Aantal territoria van de onderzochte soorten broedvogels in telgebied III in 1990-2004 (0= wel geteld, maar geen territoria vastgesteld; - = soort niet geteld).

Soort	1990	1991	1992	1999	2003	2004
Nijlgans	0	0	0	2	1	1
Bergeend	0	0	0	-	3	1
Tafeleend	-	-	-	-	0	5
Kuifeend	0	0	0	5	6	8
Krakeend	-	-	-	-	0	1
Slobeend	0	0	0	2	0	0
Wilde Eend	-	-	-	-	-	6
Dodaars	0	0	0	0	0	1
Fuut	0	0	0	-	0	2
Torenvalk	-	-	-	0	0	1
Patrijs	0	0	1	0	0	0
Waterral	0	0	0	0	1	1
Waterhoen	-	-	-	-	-	2
Meerkoet	-	-	-	-	-	3
Scholekster	-	-	-	1	0	0
Kleine Plevier	0	0	0	0	0	1
Bontbekplevier	0	1	0	0	2	1
Kievit	-	-	-	1	1	0
Zilvermeeuw	0	0	0	2	0	0

Soort	1990	1991	1992	1999	2003	2004
Holenduif	-	-	-	1	-	-
Zomertortel	-	-	-	0	0	1
Koekoek	-	-	-	1	-	-
Nachtzwaluw	0	0	0	0	1	0
Grote Bonte Specht	-	-	-	0	-	1
Kuifleeuwerik	0	1	2	0	0	0
Veldleeuwerik	-	-	-	0	0	1
Boompieper	0	0	0	0	1	0
Graspieper	-	-	-	15	24	17
Nachtegaal	7	13	10	23	18	19
Blauwborst	0	0	0	0	4	6
Zwarte Roodstaart	1	1	0	0	0	0
Roodborsttapuit	6	4	4	4	4	9
Tapuit	1	3	0	0	0	0
Zanglijster	-	-	-	0	-	1
Sprinkhaanzanger	8	3	2	4	7	11
Bosrietzanger	-	-	-	2	-	8
Kleine Karekiet	-	-	-	2	-	16
Rietzanger	0	0	0	0	1	2
Braamsluiper	-	-	-	5	8	8
Grasmus	-	-	-	32	46	70
Tuinfluiter	-	-	-	-	-	3
Zwartkop	-	-	-	4	-	-
Baardmannetje	0	0	0	0	0	1
Ekster	-	-	-	11	-	12
Zwarte Kraai	-	-	-	5	-	-
Putter	-	-	-	1	0	0
Kneu	-	-	-	16	12	15
Goudvink	-	-	-	-	0	1
Rietgors	-	-	-	-	-	17

Uit deze gegevens kunnen de conclusies getrokken worden dat de watervogels (dankzij de aanleg van het Kennemermeer) en Nachtegaal zijn toegenomen, dat de Roodborsttapuit stabiel is en dat Kuifleeuwerik en Tapuit helaas als broedvogel zijn verdwenen, conform de landelijke trend (Van Beusekom et al., 2005).

Waarde van het gebied voor broedvogels

Uit de broedvogelinventarisaties wordt duidelijk dat het Kennemerstrand en de Duinen van Velsen terecht een beschermde status hebben. In totaal komen in het gebied maximaal 56 verschillende soorten broedvogels voor waaronder tien Rode-Lijstsoorten en zes Natura 2000-soorten. Internationaal (Natura 2000) heeft het gebied bijzondere waarde voor

Dodaars, Bontbekplevier, Nachtzwaluw, Blauwborst, Roodborsttapuit en Rietzanger. Landelijk (Rode Lijst) heeft het gebied waarde voor kwetsbare en bedreigde soorten als Patrijs, Bontbekplevier, Koekoek, Zomertortel, Veldleeuwerik, Graspieper, Nachtegaal, Huismus, Kneu en ook Nachtzwaluw, hoewel het voorkomen van deze soort waarschijnlijk incidenteel is. Regionaal (provincie Noord-Holland) is verder het broeden van de schaarse en weinig verspreide soorten als Waterral, Kleine Plevier, Sprinkhaanzanger en Baardmannetje van belang. Al met al kan gesteld worden dat het gebied een bijzondere en gevarieerde broedvogelbevolking heeft, waarbij soorten van open water, riet- en ruigtestruwelen en open duingebied kenmerkend zijn. Aan Natuurmonumenten de schone taak om het gebied nog aantrekkelijker te gaan maken voor (avi)fauna en flora!

Dankwoord en oproep

Allereerst wil ik mijn mede-inventarisanten uit 2003, Niko Buiten, Corry van Breen, Jaco Diemeer en Martijn Voorvelt bedanken voor hun onmisbare veldwerk. Daarnaast ben ik Hubert Kivit (PWN) erkentelijk voor het ter beschikking stellen van de gegevens van 2004. Niko Buiten, Ruud Luntz (Natuurmonumenten) en Tom van Spanje worden bedankt voor hun aanvullingen op een eerdere concept-versie geleverd. Jacqueline Groen (provincie Noord-Holland) stelde informatie over de actuele ontwikkelingen op het bestuurlijke niveau beschikbaar.

Gezien de ontwikkelingen in het beheer lijkt het raadzaam om, in overleg met Natuurmonumenten, de komende jaren de inventarisaties voort te zetten.

Literatuur

- Beusekom, R. van, Huigen, P. van, Hustings, F., Pater, K. de & Thissen, J. (red), 2005. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers BV i.s.m. Vogelbescherming Nederland en SOVON Vogelonderzoek Nederland, Baarn.
- Boer, de E.J.F. & Eekelen, R. van, 2002. Uitbreiding parkeerterrein Kennemerstrand en uitdieping Kennemermeer, beoordeling en aanbevelingen. Rapportnummer 02-079, Bureau Waardenburg BV, Culemborg.
- Diemeer, J. & Buiten, N., 2005. Strand vol verrassingen, boeiende natuurontwikkeling op het Kennemerstrand. *Natura* 102 (5): 179-180.
- Dijk, A.J. van, 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken (handleiding Broedvogel Monitoring Project). SOVON, Beek-Ubbergen.
- Gelhoed, S., Groot, H., Huijssteeden, E., Leeuwen, G van & Nobel P. de (red), 1998. Vogels in het landschap van Zuid-Kennemerland en de

Haarlemmermeer. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland/KNNV Uitgeverij, Utrecht.

- Klemann, M. & Veenstra, B., 2000. Broedvogels van het nationaal Park Zuid-Kennemerland n 1996-99. SOVON-inventarisatierapport 2000/01. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Koopman, A.D.G., Hille Ris Lambers, I. & Smit, G.F.J., 2004. Natuurwaarden Gemeente Velsen, ruimtelijke ingrepen in relatie tot natuurwaarden en compensatieplicht. Rapportnummer 03-094, Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Natura 2000 gebiedendocument – werkdocument t.b.v. voorbereiding ontwerp-aanwijzingsbesluiten 5. Gebied 088_Kennemerland Zuid.
- Veenstra, B., 2005. Broedvogels van het NPZK. CD-rom, PWN, Velsbroek.

Hans Groot, Jan Luijkenstraat 35, 2026 AC, Haarlem,
becksm.groot@hetnet.nl.